

Список використаних джерел:

1. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. Київ : Факт, 2007. 428 с.
2. Огнева О. Східні стежки Лесі Українки. Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2008. 240 с.
3. Українка Леся. Повне академічне зібрання творів : у 14 томах. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. Т. 5: Поетичні твори. Ліро-епічні твори. 928 с. ; Т. 14 : Листи (1907–1913). 616 с.
4. Франко І. Леся Українка. Зібрання творів: у 50 т. Київ : Наукова думка, 1981. Т. 31. С. 254–274.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-288-6-57>

Семенець О. С.

*кандидат філологічних наук,
завідувач кафедри зарубіжної філології
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

Пилипенко Д. Р.

*студентка II курсу магістратури
спеціальності 035 – Філологія. Германські мови та літератури
(переклад включно), перша мова – німецька
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ТЕМА ВІЙНИ ТА МИРУ В ПОВІСТІ К. ВОЛЬФ «КАССАНДРА» КРІЗЬ ПРИЗМУ АНТИЧНОГО МІФУ

Трагічні події в Україні, пов'язані зі збройною агресією Росії, необхідність їх осмислення з урахуванням подібного досвіду попередніх поколінь, реактуалізують для українського читача художню спадщину світової літератури, яка торкається проблем війни та миру, епохальних потрясінь та цивілізаційних зрушень, свободи, національної ідентичності, долі звичайної людини у надзвичайних обставинах. Найбільш наближеним до нас у часі є художній доробок письменників, що жили і творили в часи Другої світової війни та після її закінчення.

Зрозумілою ж мовою для вербалізації та акцентуації вічних, як світ, проблем, є мова античного міфу, відомого з дитинства кожному

європейцю. Міфологічні образи, символи, мотиви, сюжети дозволяють письменникам, послуговуючись глибиною і продуктивністю міфологічного матеріалу, дивитись на сучасні події під новою оптикою зору.

Саме такою є одна з найвідоміших книг німецької письменниці ХХ століття Крісті Вольф (1929–2011 рр.) «Кассандра» (1983 р.), яку А. Нямцу і П. Рихло [5] справедливо вважають «найцікавішою і підкреслено полемічною спробою» трансформації відомого сюжету з Троянського міфологічного циклу про пророчицю Кассандру. В. Дубенська у своїй статті «Функціонально-парадигматичні характеристики образу Кассандри», досліджуючи функціонально-прагматичні характеристики образу Кассандри та особливості авторської рецепції міфу в різних історико-літературних епохах, робить висновок, що «за три тисячі років свого «життя» в культурі та мистецтві людства народжений у глибинах античного світу образ Кассандри перетворився на складну функціонально-естетичну суть, яка проявляється на різних просторово-структурних (сюжет / мотив, образ, тема) та семантичних (традиційний / «вічний» / «позачасовий» образ, тип / архетип), ремінісценція, алюзія) рівнях художніх творів та завдяки явищу універсалізації відповідних психоповедінкових доміант стала загальнокультурним символом, емблемою, знаком» [4, с. 236].

Звернення Крісті Вольф до троянського міфологічного сюжету та образу Кассандри не випадкове і продиктоване запитами доби, оскільки письменниця, як і її співвітчизник Г. Хагенау («Судний день» (1948 р.)), використовує образ Кассандри як попередження нових військово-політичних катастроф. Багато вчених відзначають, що передбачувана Кассандрою катастрофа, яка наздогнала Трою, є історично переломним моментом, своєрідною «колізією рубежу», «пасіонарною ситуацією», тому є міфологічною схемою «стику часів/епох». Це робить звернення до міфу про віщунку Кассандру найбільш актуальним у перехідні періоди історії людства, пов'язані із загибеллю тієї чи іншої державної формації внаслідок глобальних військових чи соціально-політичних катаклізмів, про що свідчить рецептивна продуктивність даного міфу в при осмисленні Другої світової, і сьогодношньої російсько-української війни. Есхатологічний характер провіденціалізму Кассандри, що передбачила загибель Трої, робить її образ знаковим як символ трагічного майбутнього та активізує звернення саме до цього античного міфу в зарубіжні епохи, за часів аварії старих систем та створення нових.

Феміністична оптика вольфівської Кассандри, яка вважає війну світом чоловіків, що ознаменувало перехід від матріархату до патріархату і утвердило програш жінок в історії, дозволяє по-новому подивитись на проблему війни і миру в цілому. Як справедливо підкреслює А. Е. Воротнікова, «специфіка міфорецепції визначається

баченням міфу як історичної реальності, затьмареної патріархальним переказом. К. Вольф вводить у міф нову – соціально-історичну – систему координат» [3].

За галасом офіційних святкувань і «важливих» для держави подій (відправлення трьох кораблів, пишна «зустріч» легендарної Єлени, якої зовсім не було в взятій в облогу Трої), Кассандра розгледіла злочинну механіку ідеологічної неправди, безвідмовно функціонуючу і понині – варто згадати витончену практику гітлеризму, що занурив людство в найбільш кровопролитну з воєн. Коли починається війна, ми відразу довідаємося про це. Але коли починається підготовка до війни? “Lange habe ich nicht gemerkt, was in der Nähe war” [6]. «Кассандра» Крісти Вольф – це жагуче застереження проти війни, актуальність якого в наші дні, коли все пекучіше звучить вимога прогресивної світової громадськості будувати політичні стосунки по іншому, на основах нового гуманістичного мислення, безсумнівна.

За Крістою Вольф у смерті троянців винуваті вони самі. Героїня наголошує на трьох етапах підготовки до війни: у Трої їх було прийнято називати «Три корабля» (номінація К. Вольф), що відправлялися в експедиції до греків. Два перші несли тільки загрози, третій привіз саму причину війни – Єлену спартанську. Але сам привід до війни конкретно не існував: Паріс не доставив Єлену у Трою, а лише злочинним шляхом привіз примару. А цариця потрапила до рук царя Єгипту.

Троянська трагедія у творі К. Вольф полягає не в тому, що троянці і греки через свою необізнаність не могли уникнути війни, а в тому, що вони володіли інформацією і просто прийняли реальність, яка, зрештою, їх всіх влаштувала. Тому причини загибелі Трої лежать у егоцентризмі, загальній байдужості та відчуженні, коли всі гвинтики системи працюють на видимість, а не на результат.

Окрім цього К. Вольф у своїй «Кассандрі» акцентує увагу на раніше непродуктивних сюжетних лініях Троянського міфологічного циклу, виводячи на певний час другорядних персонажів на авансцену оповіді (сестра, Еней, радник Пріама, Арібса тощо). Кожен з них з однієї сторони органічно вписаний в сюжет античного міфу, з іншої – не обтяжений сформованими ще з давніх часів, характерними рисами і сенсами, а це відкриває простір для творення неоміфу.

Таким чином, варто встановити, що письменниця, специфічно інтерпретуючи і зрештою деконструюючи давньогрецький сюжет, наголошує насамперед на необхідності відповідальності, яку несе кожен за мир і спокій людей. Кріста Вольф, до того ж, вибудовує всередині міфологічного сюжету історію виникнення політичних міфів, демонструючи виворот тоталітаризму, заснованого на грубій чоловічій силі і тотальному обмані.

Список використаних джерел:

1. Вольф К. Франкфуртские лекции. От первого лица: Пер. с нем. / Упоряд. Е. А. Кацева. М: Прогресс, 1991. 416 с.
2. Вольф Кріста. Зарубіжні письменники : енциклопедичний довідник. У 2 т. / за ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. Т. 1: А – К., С. 309.
3. Воротникова А. Э. Миф в романе К. Вольф «Кассандра» : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.01.03. Воронеж, 2011. 20 с.
4. Дубенська В. Функціонально-парадигматичні характеристики образу Кассандри. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Літературознавство.* 2011. Вип. 32; *Володимир Гнатюк у контексті розвитку культури України* : матеріали Міжнар. наук. конф. до 140-річчя від дня народження В. Гнатюка. С 232–239.
5. Нямцу А., Рихло П. Коли не ймуть словам пророчим віри...: «Кассандра» Крісти Вольф – ще одне повернення до вічної теми. *Vsesvit.* 1985. № 10. С. 145–150.
6. Wolf Ch. *Kassandra. Vier Vorlesungen. Eine Erzählung.* Berlin, Weimar : Aufbau, 1986.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-288-6-58>

Семенець О. С.

*кандидат філологічних наук,
завідувач кафедри зарубіжної філології
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

Хоменко О. А.

*старший викладач кафедри зарубіжної філології
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

АНТИЧНИЙ МІФ ЯК СМИСЛОТВОРЧИЙ ЧИННИК В РОЗКРИТТІ ПРОБЛЕМИ БІЖЕНСТВА В РОМАНІ Е.-Е. ШМІТТА «УЛІСС З БАГДАДУ»

Неоміфологізм ХХ-початку ХХІ століття є «трансформацією, метаморфозою чи навіть транспонуванням світу, тобто розігруванням світу в іншому місці і часі» [2, с. 6]). Все вище зазначене актуалізує